

LITTERATUR

VÄSTERNS FÖRSVAR

Engelsmannen Captain B. H. Liddell Hart är en av världens mest kända och mest lästa militärförfattare. Han har bakom sig ett 20-tal böcker och oräkneliga artiklar i dags- och tidskriftspress. Ett av hans mest kända arbeten är »The decisive wars of history. A study in strategy» (London 1929), där han värtaligt förfäktar »the British way of warfare», utnötningsstrategien, »the indirect approach», i motsats till Clausewitz' tyska förintelsestrategi. För två år sedan utgav han under titeln »On the other side of the hill» (även på svenska: Nu förs de tala) en intressant och mycket uppmärksamman sammanställning av intryck och uppgifter, som han samlat genom auktoriserade intervjuer med Hitlers fältmarskalkar och generaler.

Nu föreligger en ny bok av hans flitiga penna, »Defence of the West», nyligen utgiven även på svenska: *Västerens försvar* (Fahlcrantz och Gumaelius, 365 sid., pris kr. 13:50). Det är en synnerligen innehållsrik bok. Man får en känsla av att förf. har haft en massa PM i skilda ämnen tillgängliga och så har han låtit alltsammans gå i tryck, utan närmare hoparbetning. Detta intryck ger särskilt den engelska upplagan. I den svenska — och f.ö. också den amerikanska — upplagan har förlaget gjort ganska avsevärda strykningar, särskilt av en del rent inhemska brittiska avsnitt. Boken har utan tvivel vunnit på det. Förf. tar emellertid redan i förordet udden av ev. kritik genom att helt enkelt rekommendera läsaren att hoppa över det som inte intresserar.

Den uppmaningen kan han lätt kosta på sig i vetenskapen, att innehållet är så fängslande och därtill aktuellt, att risken blir ingen. Förf. äger mångsidiga och grundliga kunskaper, delvis förvärvade under praktisk tillämpning. Tillsammans med landsmannen Fuller, fransmannen de Gaulle och tyskarna von Eimannsberger och Guderian förfäktade han under mellankrigstiden principen om det tunga, eldkraftiga, rörliga anfallet med pansarförband som huvudvapen. Hitlers Tyskland omsatte dessa framsynta teoretiska spekulationer i den blixtnfallstaktik, som medförde de häpnadsväckande framgångarna under 1939—1940, medan briter och fransmän till sin egen ofärd vilade på sina lagrar från det första världskriget. Även om Liddell Hart ibland kan verka väl snabb i sina slutsatser och kommer med obetänksamma påståenden, gör man därför klokt i att läsa och begrunda vad han skriver. Detta är alldeles givet fallet med Västerens försvar.

I bokens första del »I går» tar förf. upp till granskning nio av det andra världskrigets mest diskuterade problem, bl. a. sammanbrottet 1940, Hitlers halsstarriga »försvar till sista man-strategi» vid och

efter Stalingrad, garantien till Polen och — givetvis — kravet på unconditional surrender, »två ord — krigets största blunder». Framställningen är stimulerande uppslagsrik och stödes flitigt på uttalanden av tyska officerare, som själva var med. Förf. blir särskilt kritisk, när han kommer in på »hur Storbritannien förlorade ledningen i fråga om pansarvapnet».

Nästa avsnitt »I morgon» är väl bokens tyngdpunkt. Här diskuteras förloppet av ett världskrig inom de närmaste åren och Väst-europas försvarsmöjligheter. Boken är skriven före Koreakrigets utbrott och den väldiga upprustning som därefter följt. Men det är ändå märkligt, att Västtyskland och dess latent försvarskraft kunnat så nästan helt förbigås av förf. Han nöjer sig med att bittert konstatera, att den tyska försvarsförmågan slogs sönder genom krigets förlopp. Den ryska järnridån motsvaras i väster av en »tennridå». Eljest hyser han inga illusioner om möjligheten att hejda »den ryska ångvälden» med nu tillgängliga stridskrafter. Han avvisar den ensidiga »flyglösning», som bl. a. förordats av framstående brittiska flygmarskalkar. Den ryska armén är, säger han, mindre känslig än västarméer för anfall från luften. Erfarenheterna från Koreakriget ge honom utan tvivel rätt på den punkten. Liddell Harts eget recept är hög kvalitet och stor rörlighet men därigenom också liten kvantitet. En pansararmé om 20, helst dock 40, divisioner borde i förening med lufttrupper och starkt flyg ha möjlighet att hejda ett ryskt anfall och småningom gripa initiativet. I dagens situation rör man sig, dess bättre, på fastare mark. Frågan om Västtysklands upprustning har ju redan lämnat stadiet »om» och nått åtminstone en bit på »hur».

I fråga om atombomben är förf. uppfattning välgörande balanse-rad. Han inser väl, att detta vapen kan ha förödande effekt på en högindustrialiserad småstat som Belgien eller Holland men bedömer verkningsmöjligheterna mot det väldiga Ryssland såsom ovissa och knappast avgörande. Det bästa motmedlet mot atombombanfall anges vara ett tillräckligt utbyggt civilförsvar. I ett för oss kanske särskilt intressant kapitel tar han upp frågan, om »neutralitet är möjlig under ett modernt krig», bl. a. med våra svenska erfarenheter som utgångspunkt. Han kommer till slutsatsen, »att neutralitet fortfarande är möjlig; detta dock under ett villkor — att landet är i stånd att bjuda tillräckligt motstånd för att det skall te sig sannolikt att ett anfallskrig skall kosta angriparen mer än han kan förtjäna på det». En annan fråga är, säger förf., »om en sådan politik är klok — för en nations intressen på lång sikt».

Avsnittet »I dag» sysslar i huvudsak dels med Sovjetunionens krigsmakt och dess kvalitet, dels med britternas egna problem. I fråga om Röda armén äger Liddell Hart större förutsättningar än de flesta väster om järnridån att ge vederhäftig upplysning. Hans diskussion om risken för det tredje världskriget är mycket fördomsfri och utmynnar i orden »Detta (d. v. s. ryssarnas offer, lidanden och långvariga isolering) borde hjälpa oss att lägga band på vår förbittring över deras misstänksamma och aggressiva uppträ-

Litteratur

dande. Trots allt sådant yttre sken borde vi inte se bort från att det under ytan säkert finns en önskan till fred hos ett folk som har fått lida så mycket av krig». Förf. bedömmande av den röda krigsmakten är mångsidigt och detaljrikt och stödes på direkta krigserfarenheter. En av hans slående formuleringar är, att »Rysslands stridskrafter har både den primitiva hordens och den mekaniserade robotens utmärkande drag». Han varnar uttryckligen för att underskatta deras kvalitet — det var ingalunda enbart »massan», som gav resultat under kriget.

I fråga om Englands nuvarande krigsmakt ger förf. fritt utlopp för sin starkt kritiska inställning. Främst vänder han sig därvid mot den allmänna värnplikten. Detta är en av hans gamla käpphästar. Han är ju f. ö. alls inte ensam om denna uppfattning — i England. Varken England eller USA har ju tillämpat allmän värnplikt i fredstid förrän nu. När man läser härom — och det återkommer på flera ställen i boken — måste man göra klart för sig, att förf. kritik hänför sig till de speciella brittiska förhållandena. Läget och problemställningarna äro helt andra för exempelvis vårt eget land, där en helt värvad krigsmakt med något så när rimlig kvantitet ligger utanför vår ekonomiska bärkraft. För övrigt är det ju tydligt att inte heller England kan komma till rätta med sina försvarsproblem utan allmän värnplikt.

De återstående två delarna av boken syssla med en rad sinsemellan rätt fristående problem, bl. a. den internationella krigsmakten, nedrustning men ej försvarslöshet, krigets begränsning, frågor som fått förnyad aktualitet genom de senaste månadernas händelser. Kapitlet »Soldat, matros, flygsoldat — eller krigsman?» är framsynt genom att skarpt påvisa kravet på samverkan och samarbete (ja rentav sammanslagning) mellan försvarsgrenar och truppslag — både i fred och än mera i krig.

Genom sin aktualitet, sin mångsidighet och det fördomsfria greppet på problemen ger Västerens försvar en stimulerande läsning. Den uppväcker på flera punkter motsägelse men ger även så en god grund för berikande och upplysande diskussion.

Erik Rosengren

AKTUELL MILITÄR LITTERATUR

Den krigshistoriska och militära litteraturen om det andra världskriget och tiden därefter är redan synnerligen omfattande, även om den ännu inte tillnärmelsevis har nått sådant omfång som efter världskriget 1914—1918. Till skillnad mot då är den emellertid mera ensidig. Från andra sidan »järnridån» har endast ett fåtal framställningar nått västerländsk läsekrets och även de tyska bidragen äro, i varje fall hittills, mycket sparsamma. I gengäld är den amerikanska produktiviteten överflödande, men även England, Frankrike, Italien, Finland m. fl. ha lämnat betydande bidrag.

Avsikten med denna artikel är att kortfattat ange, vad som f. n. står till buds och som kan ha ett särskilt intresse för en svensk läsekrets.

Vad *kriget i stort* beträffar, så föreligger som bekant ett synnerligen gediget arbete i Bonniers *Det andra världskrigets historia*, redaktör Åke Thulstrup (3 band, Stockholm 1948—1949). Churchills berömda översikt *Andra världskriget* har nu nått sitt fjärde band, som är att vänta inom kort. Den hittills väl mest uppslagsrika korta framställningen av kriget är den kände engelske generalen J. F. C. Fullers *The second world war 1939—1945* (London 1948), som tyvärr inte översatts till svenska. De stora officiella verken om lant-, sjö- och luftkriget äro i allmänhet påbörjade. Av de projekterade 99 banden om *United States army in world war II* har t. ex. 5 utkommit, f. ö. utan inbördes kronologiskt sammanhang; arbetet bedrivs alltså på bred front.

Om krigsföringen i *våra grannländer* föreligger redan nu en rik litteratur. Särskilt värdefulla äro de färskaste finska arbetena, t. ex. general H. Öhquist: *Vinterkriget 1939—1940 ur min synvinkel* (Tammerfors 1949), överste Y. Järvinen: *Finsk och rysk taktik under vinterkriget* (Helsingfors 1948), J. Gallén: *Tre bataljoner* (Tammerfors 1949), som behandlar det svenskspråkiga IR 13 strider på Karelska näset vid den ryska storoffensiven i juni 1944. Överste Järvinen har fullföljt sitt arbete med en framställning även om »det fortsatta kriget», som just utkommit på finska. Den synnerligen intressanta boken beräknas genom Militärhistoriska föreningen föreligga på svenska vid årsskiftet. Till den lärorika litteraturen om Finlands krig måste givetvis också räknas Tanners mycket uppmärksammade *Finlands väg 1939—1940* (Bonniers 1950).

Om *Tysklands krigföring* är redan mycket skrivet men mest av icke-tyskar. Det är därför glädjande, att ett antal tyska arbeten av hög kvalitet framkommit under de senaste månaderna. Bland dessa må nämnas H. Holldack: *Was wirklich geschah* (München 1949), S. Westphal: *Heer in Fesseln* (Bonn 1950), F. Hossbach: *Zwischen Wehrmacht und Hitler* (Hannover 1949), B. von Lossberg: *Im Wehrmachtsführungsstab* (Hamburg 1949), G. Toepke: *Stalingrad wie es wirklich war* (Stade 1949).

J. Thorwald har mödosamt samlat en mängd material om det tyska militära sammanbrottet 1945 och härom utgivit *Es begann an der Weichsel* (Stuttgart 1950). Fortsättningen är just kommen med *Das Ende an der Elbe*.

En tysk general W. Erfurth, förbindelseofficer i marskalk Mannerheims högkvarter, har skrivit en saklig och redig översikt över det andra finska kriget, sådant han uppfattade det, *Der finnische Krieg 1941—1944* (Wiesbaden 1950). De tyska generalerna ha kommit till tals även genom Liddell Harts bekanta bok *On the other side of the hill* (London 1948), som på svenska fått den något missvisande titeln *Nu törs de tala* (1948).

Från *Sovjetunionen* föreligger visserligen en synnerligen rikhaltig tidskriftslitteratur, men den är i regel propagandistiskt färgad och sysslar, i schematiserad form, huvudsakligen med de lägre förbandens uppträdande och strid. Några arbeten av större värde föreligga t. v.

icke från ryskt håll. Däremot kunna här rekommenderas W. Allen och P. Muratoff: *The Russian campaigns of 1941—1943* (New York 1944) och d:o 1943—1945 (New York 1947), korta och välskrivna översikter över kriget på östfronten. Därutöver kunna nämnas C. Kalinov: *Les maréchaux soviétiques vous parlent* — — (Paris 1950), den franske generalen A. Guillaumes *Soviet arms and Soviet power* (Washington 1949) och amerikanen L. B. Ely's *The Red army to day* (New York 1949).

Krigföringen på *övriga landfronter* har redan avsatt en mängd personliga berättelser av agerande höga chefer, som ofta äro uppseendeväckande frispråkiga. General Eisenhowers *Korståg i Europa* (1948) är väl mest känd. Den senaste boken av denna typ är den amerikanske generalen Mark Clarks *Calculated risk* (New York 1950), som ger en förträfflig bild av kriget i Nordafrika och Italien 1942—1945.

Luftkrigföringen har givetvis, vid sidan av de officiella översiktterna, gett upphov till diskussioner med starkt motsatta åsikter. Här nämnas endast ett fåtal arbeten av större intresse, Lord Tedder: *Air power in war* (London 1948), S. Possony *Strategic air power for dynamic security* (Washington 1949) och den starkt kritiska Marshall Andrews: *Disaster through air power* (New York 1950). Asher Lee har gett ut två utmärkta översikter *The German air force* (New York 1946) och *The Soviet air force* (New York 1950). I ett alldeles färskt arbete *Air power: key to survival* har den kände amerikanske flygkonstruktören A. de Seversky analyserat USA:s strategiska problem, bl. a. med exempel från kriget i Korea.

Om *lufttruppernas* insatser skriver bl. a. amerikanen J. Gavin i *Härrar genom luften* (Stockholm 1950, *Airborne warfare* — Washington 1947) och engelsmannen H. Saunders i *The red beret* (London 1950). Saunders' tidigare bok *The green beret* (London 1949) ger en utmärkt översikt över commandotruppernas uppkomst och insatser under kriget.

Partisankrigföringen spelade ju en betydande roll, särskilt på östfronten, likaså motståndsrörelserna i de ockuperade länderna. Förbluffande öppenhjärtiga och därigenom lärorika skildringar härom föreligga från olika håll. Här skall dock endast nämnas F. O. Miksche: *Secret Forces* (London 1950). Om motståndsrörelsen i Tyskland ger W. Hagen i *Die geheime Front* (Wien 1950) intressanta nyheter.

Rättegångarna i Nürnberg m. fl. ha gett upphov till en mycket rikhaltig litteratur, varav här endast medtagas R. Cartier: *Les secrets de la guerre, dévoilés par Nuremberg* (Paris 1946) och E. H. Stevens: *The trial of von Falkenhorst* (London 1949), som ger en detaljerad framställning av rättegången mot den tyske överbefälhavaren i Norge.

De psykologiska och moraliska faktorerna måste i modern krigföring tillmätas större betydelse än tidigare. En god översikt härom ger P. Linebarger: *Psychological warfare* (Washington 1948). Av samma anledning har ett antal personliga dokument av krigsdeltagare väckt stort uppseende; särskilt värdefulla ur denna synpunkt äro von Praag: *Day without end* (Toronto 1949), Mac Donald: *Company commander* (Washington 1947), S. L. A. Marshall: *Men against fire* (New York 1947), A. Baron: *From the city, from the plough* (London 1948), E. D.

Litteratur

Cooke: *All but me and thee* (Washington 1946) samt de båda nyligen till svenska översatta Irwin Shaw: *De unga lejonerna* och Norman Mailer: *De nakna och de döda*.

Den hittills mest tillgängliga boken om *atomvapnet* är U S atomic commission: *Atomic weapons. The effects of atomic weapons* (Washington 1950).

Utvecklingen efter krigsslutet har självfallet också avsatt en betydande litteratur, varav här dock endast nämnas V. Bush: *Modern arms and free men* (Washington 1950), J. Burnham: *Kommunismens kommande nederlag* (1950), F. Eliot: *Om Ryssland slår till* (1949) och E. M. Zacharias: *Behind closed doors* (New York 1950).

Våra *svenska* problem ha ventilerats i bl. a. Murray-Löfgren: *För Nordens frihet* (1949) och Sahlén-Linnell: *Motstånd mot stormakt* (1950).

En utmärkt och lärrik översikt över moderna *strategiska* problem ger E. M. Earler: *Makers of modern strategy. Military thought from Machiavelli to Hitler* (Princeton 1944).

Föreliggande sammanställning upptar givetvis endast en obetydlig del av den aktuella militära litteraturen. Utrymmet har tyvärr icke medgivit några egentliga kommentarer eller värderingar. Men så mycket kan utan överdrift sägas som att samtliga medtagna böcker äro av stort värde för den som vill bilda sig en verklighetsbetonad uppfattning om den moderna militära utvecklingen.

Erik Rosengren.